XII. évfolyam. Budapest. 42 szám Hétfő, 1878. február 11.

Előfizetési díj:
Vidékre postán vagy helyben házhoz hordva:
Egy évre . . . . . 20.—
Félévre . . . . . 10.—
Negyedévre . . . . . 5.—
Egy hóra 1.80
Egy szám 6 krajczár.
Hirdetési díj: 9 hasábos petitsor egyszeri hirdetése 12 kr., többször 10 kr
Bélyegdij minden hirdetésért külön 30 kr.
Nyilttér: Öt hasábos sor 30 krajczár.

EGYETÉRTÉS

POLITIKAI ÉS KÖZGAZDASÁGI NAPILAP.

Szerkesztői iroda:
Budapest, IV. hímző-utcza 1. sz.
hová a lap szellemi részét illető minden közlemény küldendő. — A küldemények csak bérmentesen fogadtatnak el.
Kéziratok csak rendkivüli esetben küldetnek vissza.
Kiadó-hivatal:
Budapest, IV. hímző-utcza 1. sz.
hová az előfizetési pénzek küldendők.

Budapest, febr. 10.

Rohamosan fejlődnek a világesemények. Nem tudja ma senki, mi történik holnap.

Tegnap még harczban állt az orosz kereszt a török félholddal, s ma az orosz-török véd és daczszövetség hirét viszi a világ minden tájéka felé a táviró.

A Bosporus partjain Európát arczul ütötték s az arczulcsapást Európa megérdemelte.

A meglepett Európa lázasan ide-oda kapkod. A kalmárszellemü angol a harczi riadót fujja, s Bécsből mozgósitási hirek érkeznek.

Olyasmi történt, a mit nem vártak a „bölcs“ politikusok.

Az egek nem segitették meg Törökországot, folyamodott tehát a pokolhoz. Európa ámitgatta, rászedte, rutul cserben hagyta. A kétségbeesés bátorságával, világszerte csodálatot gerjesztő hősiességgel küzdött lételeért, küzdött Európa s a civilisatió szent érdekeiért, az északi barbarismus hóditó csordái ellenében.

Elbukott a harczban; fegyvereire nem mosolygott a szerencse istennője.

Europa nem sietett felsegiteni az elbukottat, sőt ellenkezőleg; diplomatái, a hulla madarak, karmaikat élesitették, hogy ők is kivegyék részüket a zsákmányból, ők is készültek rugni egyet a haldokló oroszlánra.

Europa elhagyta Törökországot, azért Törökország is hátat forditott Europa érdekeinek. S Europa ezt megérdemlette.

Londonban és Bécsben most már csörgethetik a kardokat. Eső után késő a köpönyeg. A megtörtént dolgokat meg nem történtekké nem változtathatja at senki.

„Mentsük meg legalább azt, a mi még megmenthető!“ hangoztatják a ködös Albion földén; ugyanazt hangoztatják nálunk is.

A Ballplatz s Budavár gőgös államférfiai gunyolták a nemzet politikai érzületét, mely idejekorán felismerte a vészt. Igyekeztek minden uton-módon elfojtani a lelkesedést, mely lázasan követelte: „Fegyverre a muszka ellen!“ Rövidlátó, muszkabarát politikájuk a hármasszövetség igéit hirdeté egyedül üdvezitő tanokként a török-barát eszmék ellenében. S e politika fájdalom igazolta Simonyi Ernő azon mondását, hogy monarchiánk játsza a hármas szövetségben a „szarvasmarha“ szerepét, a másik, kettő, a mészáros és a szelindek.

Most már támaszkodhattok arra a lelkesedésre, a melyet ti lohasztottatok le! Most már igénybe vehetitek annak a nemzetnek áldozatkészségét, a melynek legszentebb létérdekeit lábbal tiportátok!

S csakugyan vér és pénzáldozatot követeltek ti most a nemzettől?!

E nemzet mindig kész volt és kész lesz helyt állani a harcz mezején a haza szent érdekeért. De e nemzet megkövetelheti, hogy ne azok vigyék elől a zászlót, kiket a nemzet gyülöl. Gyülöli szive mélyéből pedig a magyar nép Bécs és Budapest amaz államférfiait, kik ölelkeztek a muszkával, s elhagyták veszni a testvér nemzetet. Még mindig ég arczunkon a szégyen pirja, hogy a magyar nép kormány férfiainak muszkabarát politikája folytán, akarata ellenére is bünrészes Törökország legyilkoltatásában. Ha actióba lép monarchiánk, akkor Andrássynak s Tiszának csak a vádlottak padján lehet helyök, nem pedig a kormánypolczon. Ha a korona s a parlament a megcsalatott, vérig sértett népfiainak lelkesedését, áldozatkészségét akarják igénybe venni, akkor első kötelesség, más kormányt állitani a nemzet élére.

Andrássyt s Tiszát megelégelte a nemzet. Nagy időket élünk, nincs szükségünk kis emberekre.

— A felsőház február 12-én, kedden d. e. 11 órakor ülést fog tartani.

Mint a „B. Corr.“ értesül, rövid idő mulva fog az osztr. magyar vámértekezlet, esetleg Budapesten összeülni, hogy a Németországgal és Olaszországgal ezután folytatandó vámtárgyalásokra megállapitsa az utasitásokat. Az osztrák és magyar kormány Németországgal szeretne előbb tárgyalni és ez meg is fog kisértetni, de miután Olaszország semmi képen sem akarja április elsején tul meghosszabbitania mostani szerződést és kész azonnal tárgyalni, kénytelen lesz tán Olaszországgal előbb tárgyalni, ha csak a német kormany nem lesz hajlandó megbizottjait akkorra Bécsbe küldeni, hogy a tárgyalások azokkal egyidejüleg legyenek folytathatók.

A háboru.

Mint egykor Caesar, ugy mondhatja most Europa magáról, hogy hajók hordozzák szerencséjét. Egyetlen lövés akármelyik angol hajóra, mely a Dardanella szoroson átvitorlázik, annyit jelentene, mint angol orosz háborut. A Bezika öbölben horgonyozó angol hajóraj 25 páncélos hajóból állott. Számitsuk ezekhez a Maltában, Gibraltárban, Portsmouthban, Chathamban és Spitheadban indulásra készen álló egyes hajóraj osztályokat, melyek nagyobb része eddig hihetőleg már utnak indittatott, ez már magában oly tekintélyes tengeri haderőt tesz, hogy ide értvén a minden hadihajó fedélzetén lévő kikötésre rendelt katonaságot, Anglia bátran megkezdheti az actiót. De Anglián kivül még Olaszország is 10 páncélos hajót inditott ugyan oda, Franczia ország állitólag csak kettőt és Ausztria-Magyarország hasonlólag, ámbár még nem ismerjük az utóbbiak számát. Anglia pedig fölhivást intézett valamennyi garantia hatalmakhoz (Muszkaországot kivéven — s talán Németország is, mely egy követ fuj a muszkával), hogy csatlakozzanak ezen lépéséhez és mint látszik, ez már meg is történt.

Mint hirlik, Ausztria-Magyarország és Franczia ország kérést intéztek a török kormányhoz, hogy hajóiknak az átmenet a Dardanella szoroson megengedtessék és ezen kérelem meg is adatott volna.

Ugy látszik, hogy ezen hajórajok, köztök a britt, már át is hatott a Dardanella szoroson s jelenleg Konstantinápoly előtt horgonyoz, s igy a márvány tenger be és kijárását uralja. A kőllni ujság ugy értesül, hogy a Bezika öbölből Konstantinápoly felé rendelt britt hajóraj, az utóbb érkezendők nélkül, 25 hajóból állván, ezekből 7 hajó maradna Galipoli előtt és 18 Konstantinápoy előtt horgonyozna.

Ezen lépését Angliának Muszkaország zokon veszi, noha Anglia hajórajának odaküldését igen ártatlan mezbe burkolta, azt adván elő, hogy ez csak Konstantinápolyban időző alattvalóinak és azok vagyonának védelmezése miatt történik, mivel Konstantinápolynak a muszkák általi megszallása esetében komoly zavaroktól tarthatni, melyek ott a keresztyének ellen kitörhetnek. Muszkaország jól tudja, hogy ez csak ürügy, bármiként szépitse is Anglia ezen lépését, nem egyéb bizalmatlanságnál a muszka igéretekbe.

Bármi vakmerő is Muszkaország, Angliának ezen kezdeményezésétől mégis megszeppent, s erre oka is van. — Derby grófnak és Northcote miniszternek nyilatkozatai kétséget nem engednek a felett, hogy Anglia sajnálja eddigi semlegességét és hiszékenységét, de kivált Northcotenak beszédében volt valami, mi mutatja, hogy Anglia a legnagyobb áldozatokra és erőmegfeszitésre kész. „Anglia kis, de rohamos sebességü szaporitási képességü sereggel bir.“ Muszkaország jól tudja, minő suly fekszik ezen szavakban, ha egy ember szájából jönnek, kitől semmi sem fekszik távolabb mint kérkedés.

Anglia pénzforrásai kiapadhatlanok és kiszámithatlanok. Anglia egész Európát pénzzel tarthatja. Jenő szavói herczeg (mások szerint Montecuculi) mondata szerint pedig egy háboru sikeres vezetéséhez, három dolog kivántatik: először pénz, aztán pénz, és ismét pénz. Ez egy a tapasztalás által annyira bebizonyitott axioma, mely ellenmondást nem tür.

De nemcsak Muszka- hanem Németország is zokon veszi Anglia ezen erélyes fellépését, mint ezt a berlini officiosus lapok, ezek közt jelesül Bismarck herczeg organuma a „Nord. Ztg“, elég világosan dörgöli Angliának orra alá. Ezen nyilatkozatok még jobban megerősitik mindeddigi állitásainkat Németországra nézve, midőn kimondtuk, hogy a német kormány a muszkának támogatója, sugója és Európa ámitója.

Már azon körülmény is, hogy Muszkaország az általa elvileg elfogadott conferentiára nézve most egyszerre mindenféle kifogásokat talál, s hogy a conferentiát Dresdában — egy német városban — kivánja megtartatni, nem pedig Bécsben, semmi egyébre sem mutat, mint arra, hogy Muszkaország Németországgal egy kézre játszik. — Ezen kifogásokat bizonyosan Bismarck találta ki, Gorcsakoff pedig a besugottakat hűségesen elmondja.

Azon hirek, melyek szerint Anglia a skandinavi tengeri hatalmakkal, Svédországgal és Dániával egy Anglia és Muszkaország közt kitörendő háboru esetére egyezményekre lépett, mindinkább valóknak bizonyulnak.

Mennyire gyámság alatt tartja már most is Muszkaország Törökországot, azt azon körülmény is bizonyitja, hogy a török hajóraj nem fog többé Konstantinápolyba visszatérni.

Muszkaország pedig győzelmeitől föllutfan mindig jobban mutatja ki foga fehérét, kinyilatkoztatván, hogy nemcsak nem akarja Bécset a conferentia székhelyéül elfogadni, de az 1856-diki párisi békekötést sem ismeri el a conferentia alapjául.

A Kisfaludy-társaság huszonkilenczedik évi közgyülése.

Hogy nem hangzott el pusztában azon szó, melyet Lónyai Menyhért gróf a tudományos akademia harmadévi közgyülésén a haza lelkes asszonyaihoz intézett, élő tanuságul szolgál a Kisfaludy-társaság mai közgyülése. — A nemzeti lobogóval diszitett academia pajotájának nagy terme már jóval tiz óra előtt megtelt a legdiszesebb hölgyközönséggel, s csak a rendezés hiányosságának tulajdonitható, hogy a később érkezők közül számosan nem lelvén helyet a szorongásig megtelt teremben a karzatra, vagy egészen ki is szorultak. A legvonzóbb delejt természetesen koszorus ősz költönk, Arany Jánosnak ujra megszólalása képezte, mert hisz ki ne sietne meghallgatni őt, ki lantjával uj életet költött szunnyadozo ballada-költészetünkben. De erről később.

Lukács Móricz elnök, meg yitó beszédében a társaság keletkezését, annak történetét adja elő vázlatilag; megemlékezik a „régi gárdáról“, kik közé ő is tartozott, s kik előre egyengeték az utat a mai nemzedék számára; s azon óhajtását fejezi ki, hogy jobb lenne nékie is visszavonulni a csöndes magányba, nehogy mint élő halott látszassék kisérteni az ifjabb nemzedék között.

Greguss Ágost titkári jelentése után, melyet lapunk más helyén egész terjedelmében közlünk, Gyulai Pál másodelnök olvasá fel szép emlékbeszédét Kriza János felett, megemlékezvén arról, hogy ő volt tulajdonkép a nép költészetének legelső méltatója s gyüjtője; ő, kiben mély érzelmü költői kedély lángolt, fedezte fel először azon kincseket, melyek a köznép ajakán rejtve virágoztak.

Az akadémia saját költeményeiért, a Kisfaludy-társaság pedig Vadrózsáiért tisztelé meg tagságával a szerény lelkészt, kit fájdalom az élet komor gondjai oly hamar vontak el a költészet örökké virágzó mezejéről. De azért Kriza, habár nem is irt többé, költő maradt, mert haláláig élt benne a hazaszeretet, sorsában való megnyugvás s az örök szép s jó érzete, a hallgató költő legszebb költeményei. Gyulai a közönség élénk éljenzése s tapsai közt végezte be emlékbeszédét.

Ezután a gyülés legérdekesebb tárgya következett. Szász Károly szavallá el Arany Jánosnak „Tetemre hivás“ czimü legujabb balladáját.

Megszólalt ujra az agg költő, megszólalt ifjukori teljes erejével, a szenvedély megreszketető hangján, s még is azon sajátságos dalszerü édességgel, mely egyedül az ő tulajdona. Még most is azon örökké ifju lélek uralkodik az agg költő testében, mely régi balladáit hevité; még most is megvan benne azon rugalmas erő, mely a „Walesi bárdok“ és a „Szondy két apródja“ dalaiban ragadja el a hallgatót — s ha ritkábban szólaltatja is meg lantját, mint hajdanában, ugy ezt bizonyosan csak azért teszi, hogy örömünnep gyanánt üdvözölhesse a nemzet nagy költőjének megszólalását; költőjének, kinek minden szava arany. A „Tetemre hivás“ a középkori istenitéletek egy neme, midőn a gyilkosság gyanujaban levőket a meggyilkolt holtteste fölé állitották, hogy az ujra megeredő vér bünös voltukat bizonyitsa. A ballada tárgya a következő. A radványi erdőben véréjbe fürösztve találják a földbirtokos fiát. Az apa bánatában isten ítéletet tartott felette. Az ünnepélyesen diszitett terembe a halott elé idézik mind az ellenségeit, vagy kiket az atyja fájdalmában azoknak vél. Hasztalan, a sebek némák maradnak.

Majd barátai, anyja, nővére borulnak jajveszékelve a holttestre, mind eredménytelenül; az egész háznép, az egész falu mind begyül a terembe; de az apa mégsem találja meg boszujának tárgyát. — Végre a gyászoló ara lép a ravatal mellé, szemei szárazak, arcza halálsápadt, lábai a földre gyökerezvék, — s im a behegedt sebek ujra felnyilnak, s friss patak gyanánt ömlik belőlök a piros vér. A leány erre bevallja bünét. A fiu bár tudta, hogy forrón szereti, feltósében folyton faggatá őt, vajjon igazán nem áll-e semmi szerelmük között, mert ha igen, ugy törével azonnal véget vet életének; a leány könnyelmüen nyujtja néki a tőrt, mire ez őrülten elrohan s véget vet életének. — Szász Károly gyönyörü szavallata csak emelé agyönyörü költemény hatását. Sztinni nem akaró taps üdvözlé az agg költő ujra megszólalását.

Az egyetemi ifjuság a fölötti örömét, hogy Arany János ismét megpendité lantját, ugy fejezte ki, hogy a tud. és müegyetemi olvasókör négy tagja által a kör nevében diszes párnán ezüst koszorut ajánlott fel az elnökségnek azon kérelemmel, hogy a tisztelet és kegyelet e jele nyujtassék át az ünnepelt mesterdalnoknak. A küldöttség szónoka Ragályi Lajos jogh. volt.

Gróf Széchenyi Antalnak ezután felolvasott nagyszabásu essayét Allighieri Danteról általános figyelem s tetszés kisérte. A jeles tanulmány hossza s szépsége nem engedi meg, hogy véle e helyt bővebben foglalkozzunk.

Végül Beöthy Zsolt, másodtitkár felolvasta az idei pályázatok eredménytelenségéről szóló jelentését, közre adván, hogy a költői elbeszélésre hirdetett pályázat megujittatik, és hogy a magyar regény történetére kiirt verseny is függőben marad.

Az ülés ¾1 órakor ért véget.

Délután 2 ora után a társaság tagjai a Hungária diszteremben vidám lakomára gyültek össze.

Greguss Ágost titkári jelentése

a Kisfaludy-Társaság XXIX-dik közülésében 1878. febr. 10.

Tisztelt gyülekezet!

Titkári jelentésemet a szomoru érzések hatása alatt kezdem, melyeket közbecsülésben álló szeretett elnökünk méla visszatekintése lelkemben költött, s természetes, hogy elmémben mindenekelőtt ama jeles társaink képe merül föl, kiket a lefolyt esztendő sorainkból kiragadott, s kik közül kettő az imént bemutatott halotti jegyzéken is előfordul. Az egyik Fábián Gábor, a rómaiak tolmácsa és a legidősebb magyar iró, ki fiatalabb barátját, a hetven éves Toldyt ékes distichonaiban elsiratván, épen az ő kimulása második forduló napján, 1877. deczember 10-dikén fejezte be földi munkáját, mintegy halálával is tanusitva, hogy az életben egyek voltak. A másik dicsőült, kit elnökünk mint korbeli társát fölemlitett, Szigligeti Ede, 1878. jan. 19-én költözött el. Ha Fábiant — ki Zalán futását megelőzve, nemzeti hősköltemény irásba fogott — ha őt az éposz terén Vörösmarty közvetlen elődjének kell tekintenünk, Szigligeti viszont a drámában ugy tünik föl, mint Kisfaludy Károly közvetlen utódja, még pedig oly csoda termékeny utódja, ki négy tizednél tovább szinte maga uralkodik Thaliánk birodalmában, miveli e legdusabb költészeti nemnek minden ágát, sőt — Balogh és Gaál kisérleteit szerencsésen tökéletesitve — meg is szaporitja egy uj hajtással: a magyar népszinmüvel. Harmadik társunk, kinek elhunytát még tudatnom kell, Steinacker Gusztáv külső tag, költőink német meghonositója, pályája vég szakában Goethe földjének, a weimari nyájas vidéknek lakosa, hol sok viszontagság és szakadatlan tevékenység után, 1877. junius 7-kén szállt pihenni. Hazánkhoz nem származása, hanem rokonszenve csatolta, s idegen létére buzgó részese volt ama sokoldalu reform-küzdelemnek, melynek immár elesett harczosait az elnöki megnyitó oly méltó fájdalommal, egyszersmind azonban — legyen szabad tisztelettel jesen hozzá tennem — aligha igazolható lemondással meggyászolja.

Nekem ugy látszik, hogy a bölcs és becsületes emberi törekvések eredménye sohasem vanitas vanitatum. A sikerek fényes sora, melyeket ama dicsők kivivtak a kikről elnökünk szól, s a kik közé — a mit elhallgat — ő is tartozik, országos életünk föllendülése, anyagi és szellemi, köz- és magán állapotainknak bár lassu, bár néha-néha félbeszakadó, de hosszabb időközönkint mérve mégis folytonos javulása és szilárdulása, már a meg-megszólaló történet itétete is hangosan hirdeti, hogy ő és bajtársai nem küzdöttek hiába. És közöttünk maradnak azok is, a kik elhullottak: szent emlékük, buzditó példájok uj erővel és bizalommal tölti az uj ivadék olykori csüggedőit, haláluk egy uj élet, egy vita nuova biztositéka. És ha ezelőtt — mint joggal mondhatjuk — a százados veszély, idegen hatalmak nyomása nemhogy megtört volna bennünket, inkább edzett, ezentul — ugy hiszem elbizakodás nélkül mondhatjuk — nemzeti egyediségünk a nagyobb veszélynek, saját vezéreink netaláni botlásainak is ellent fog állhatni. De természetes, hogy résen kell lennünk, jelszavunk nem lehet a gyáva „sauve qui peut,“ hanem a bátor „qui vive,“ és — a trafalgari intés szerint — kiki megtegye kötelességét.

Elnökünk bizik benne, hogy társaságunk tagjai meg fogják tenni a magokét, s ebbeli meggyőződését a társaság eddigi működéséből meriti. És csakugyan, ha látjuk, hogy jelen működése is megfelel multjának, bizton föltehetni, hogy jövőre szintén hü fog maradni magához.

Hogy pedig a haza értelmesei sincsenek más véleménynyel társaságunk felől, bizonyitják többek közt, egyre szaporodó alapitványaink. Utolsó közülésünk óta intézetünk alapitói lettek: Károlyi Tibor gr., Kemény János b., Kégl György urak 200—200, Lányi Gyula, Pallavicini Sándor őrgről, Széchsen Antal gr. urak 100—100, Wahrmann Mór ur 200 frttal; Csengery Antal ur pedig akadémiai rendes tagi fizetését 1877-re egészen a Kisfaludy-társaságnak engedte át.

Hadd következzenek most az adatok, előtüntetők miképen iparkodtunk a letelt évben kitüzött czéljainkat előmozditani.

Pártolóink 1875|7-diki folyamából a kijáró könyvilletmények már 1877. elején teljesen szét levén küldve, a társaság azonnal hozzá látott egy uj folyam megindításához, még pedig szélesebb alapon, és külön bizottság vezetése mellett. Szélesebb alapon; mert ezentul nem 60, hanem 80—90 ivnyit fogunk évenkint nyujtani, s nem csupán szépirodalmi, hanem széptani s irodalomtörténeti munkákat is olyformán, hogy amazok három, ezek egy negyedét tegyék az egésznek. A bizottságba pedig tagokul alapitóink sorából is fölkértünk néhány lelkes hazafit, nevezetesen Csengery Antal, Károlyi Tibor gr., Kemény János br., Szontagh Pál és Wahrmann Mór urakat, elnökül pedig szerencsések voltunk megnyerni fenkölt szellemü országbirákat, Mailáth György urat, a ki, mint a java britt államférfiak, ráér a tudománynak és irodalomnak is áldozni, s a nemzet minden culturális ügyében előjár. E bizottság az uj folyam kiadására Ráth Mór urral szerződött, kinek jó neve már előre is kezeskedett arról, hogy a kiszemelendő müveket diszes, sőt fényes kiállitásban, s mégis jutányosan, fogja az olvasó közönség kezébe szolgáltatni. Két kötet már meg is jelent, s igazolja várakozásunkat: egyik a Kemény Zsigmond regénye „Férj és nő“, a másik a Szász Károly megkoszoruzott éposza „Salamon.“ — Két kötet sajtó alatt van s Ebers Uardáját, Jónás János által forditva, lesz magában foglalandó, oly kiadás, melyet a hires szerző maga engedélyezett. — Ezután fog következni Macdonald nem kevésbbé hires regénye „Elginbrod Dávid“, s egy kötet Gyulai Pál dramaturgiai tanulmányaiból.

Egyéb kiadványaink közül még az Élapok XII-dik kötetét kell jelentenem, s tartalmából ezuttal csak Fábián Gábor époszi töredékét, „Buda haragját“ legyen szabad kiemelnem.

A magyar Shakespeare befejező, XIX-dik kötetét a lefolyt évben, néhány szonett-forditás késedelme miatt, ki nem adhattuk; de a megkésett szonettek most már beérkeztek, s rövid pár hét alatt a birálat alól kikerülvén, tavaszszal egész Shakespearünk meglesz.

Shakespeare neve azt a Shakespeare-bizottságot juttatja eszembe, mely Stratfortban egy szinházból, könyvtárból és képcsarnokból álló hármas emléket készül állitani a költőnek, s mely a Kisfaludy-társaságot is megtisztelte aláirási ivvel. Mi Shakespeare-kiadásunkat ajánlottuk föl a könyvtár számára, s gyüjtést is rendeztünk, melyhez, társaságunk tagjain kivül, a nemzeti szinház és népszinház tagjai járultak, s melynek eredményét könyveinkkel együtt, siettünk Shakespeare szülővárosába küldeni. Ott, a költő valószinü születése napján, april 23-án tették le a tervezett nagy épület alapkövét, s e kegyeletes ünnepen, küldeményeinkkel, mi is jelen voltunk.

A kegyeletet gyakorolhatnunk itthon szintén többszörös alkalom nyilt. A társaság alkotója Toldy Ferencz siremlékét a valósuláshoz közelebb juttatuk egy felől a hely kijelölése, más felől a terv elkészittetése által; abban a fővárosi hatóság jóakaró közbenjárása van segitségünkre, az utóbbiban Rauscher Lajos tanár művészete. Másik, nagy érdemü társunk és elnökünk b. Kemény Zsigmond emlékjelével, Barabás Miklós festette arczképével, gyülésező termünket ékesitettük. E terem diszitésére szolgál egy régibb nagynevü társunk, Berzsenyi Dániel eredeti arczképe is, melyet a költő unokái, Berzsenyi László ur és huga szivesség bocsátott birtokunkba. S ugyanők ajándékoztak meg Török Zsófia grófnő arczképével azon időből, mikor Kazinczy Ferencz arája volt, a „kedves amazon.“

„A ki a muzsát veszi uti társul.“

De forduljunk a halottaktól az élőkhöz. Lássuk azt az irói munkásságot, melyről a hava üléseinkben megtartott fölolvasások tanuskodnak. Ezek számu 35, mely számból 18 a társaság tagjaitól, 17 pedig vendégektől származik. Tagok előadásai voltak: Ágai Adolf székfoglalója, „Alszögi történet“, rajz a falusi életből; Baksay Sándortól az Ilias első éneke magyar alexandrinokban; Balázs Sándor tréfás elbeszélése „Mégis jó hogy nem lettem ellenőr“; Berczik Árpád egy felvonásos vigjátéka „A kék szoba“; Dalmady Győzőtől lantos költemények; Dux Adolftól Steinacker Gusztáv emlékezete; Frankenburg Adolftól egy humoros elmefuttatás: „Boldogok a gazdagok, mert övék a mennyeknek országa“: Greguss Ágosttól, két izben, mesék; Győry Vilmostól spanyol románczok Granada elestéről; Rákosi Jenőtől egy fejezet „A legnagyobb bolond“ czimü regényéből; Szabó Istvántól Aeschines beszéde Timarch ellen; Szász Károlytól a Pokol V-dik éneke; gr. Széchsen Ant. székfoglalója „Századunk egy nagy emberéről;“ Szilády Árontól egy XIII. századbeli latin siralomének ismertetése; Tóth Kálmántól, két izben, lantos költemények; Zichy Antaltól Horácz két sermója. Vendégek előadásai voltak: Abafi Lajos értekezése Hero és Leander meséjéről; Angyal János Dante-forditása; Benedek Aladártól költemény; Csalomjaitól Horácz pisói levelének eleje; Imre Sándortól „Az olasz költészet hatása a magyarra“ czimü tanulmányból a Kisfaludy Sándorra vonatkozó részlet; Indali Gyulától több költemény; Kállay Bénitől egy jelenet Vaszilidesz Galateájából; Kemény Mihály emlékadatai Petőfiről; Kis József balladája „A szép Batóné“; Majthényi Flórától, két izben, költemények; Orlai Petrics Soma emlékezései Petőfiről; Nagy Zsigmondtól egy Gerok-féle költemény; Palóczy Lipóttól svéd és dán költemények; Reviczky Gyulától költemény; Sümegi Kálmántól Kisfaludy Sándor beszéde a m. Akademiáról; Várnai Gézától Alarcos gróf románcza.

E vendégek közül egyet immár társaink között üdvözölhetünk. Ez idén t. i. négy tagot választottunk, három belsőt meg egy külsőt. Ez: Vörösmarty Cserhalmának forditója dr. Pachler Faust; amazok: ifj. Ábrányi Kornél, Imre Sándor, gr. Zichy Géza.

De nem csak uj tagokkal gyarapitottuk intézetünk erejét, egy régi társunk arany ünnepét is megültük, a hetvenes Kovács Pálét, ki tavaly töltötte be irósága ötvenedik évét s fiatal kedvével nem egy elvénült ifjat megszégyenit, a korosbaknak pedig követendő például szolgál.

Szolgáljon például a mi nagyrabecsült elnökünknek is, ki oly gyakran szokta visszavonulását hangoztatni. Szerénységből hangoztatja, s a pótolhatatlan veszteség sulya alatt, mely rideg magányba sülyesztette. Bárki fájdalma tiszteletet, vagy legalább részvétet érdemel: mennyivel inkább megérdemlik azt oly nemes lélek szenvedései, mint ő. De a szenvedőnek is megmaradnak kötelességei mind a köz, mind a barátok irányában, s ki minél áldozóbb természetü, annál hivebben teljesiti. Mi az áldozásban mesternek tudjuk elnökünket, s bár én erre senkitől megbizást nem kaptam, de ismerve társaim érzelmét, valamennyi nevében ki merem jelenteni, hogy az emlegetett visszavonulást nem halljuk, sőt azt reméljük, hogy a Kisfaludy-társaság még az évek hosszu során keresztül az ő bölcs és szelid vezetése mellett fog czéljai felé haladni.

A pápaválasztás szertartásai.

A „Pápa“ szó latinul atyát jelent és ezért nevezik a pápát szent-atyának. Ezt a czimet kezdetben minden püspöknek megadták. Szt. Szidonius az V. század vége felé a püspököket még „Dominus-pápák“-nak (atya-uraknak) nevezte. VII. Gergely a római zsinaton 1073-ban az elnevezést kizárólag szt. Péter utódainak tartotta fen.

A kereszténység első idejében a püspököket a hivők és a papság választotta. Később a szent kánonok s különösen az Antiochiában tartott harminczkettedik zsinat megtiltották a római püspöknek, hogy utódot jelöljön ki, s a választási jogot ismét a népre s a papságra ruházták. A negyedik lateráni zsinaton II. Miklós pápa elrendelte, hogy a pápákat ezentul a bibornokok válasszák a nép s a papság helybenhagyásával.

E kánon megalapitá a bibornokok hatalmát (Cardinal, e latin szótól: cadro, sarok, tehát Cardinál, az egyház ajtóinak sarkai.)

X. Gergely dekretuma aztán elrendeli, hogy a bibornokok ugyanegy kulcscsal (clavis, innen conclave) zárják be magukat az elhunyt pápa palotájában és sem kő-, sem szőnyegfalnak nem szabad őket egymástól elválasztani s a választás alatt nem szabad érintkezniök a külvilággal. Táplálékukat egy ablakon vagy tornyon át fogják kapni, épen ugy mint a szerzetesek és apáczák czelláiban szokás. Ha három napig nem tudtak a megválasztandó iránt megállapodásra jutni, csupán egy tál ételt fognak ebédre kapni s ugyanannyit vacsorára, és ha e tétovázás továbbra is el talál huzódni, egyszerüen csak kenyérre, borra és vizre fogják a bibornokokat egészen a választás megtörténteig.

IV. Klemens apró kamarákat jelölt ki a bibornokok számára s táplálékuk megszabásánál bőkezübb volt. A negyedik kostniczi (konstánczi) zsinat azt határozta, hogy kivételes esetekben hat prelátus vagy más előkelő egyházfő csatlakozzék a bibornokokhoz a nevezetesebb katholikus nemzetek mindegyikéből. XV. Gergely a pápaválasztásra vonatkozólag egy bibornok bizottság által végleges szabályzatot dolgoztatott ki, s azt egy bullában kihirdeté, hogy minden bibornok előléptetésekor, minden pápa trónralépte és halálakor és az egész szent kollegium eskünel kötelezze magát annak megtartására.

Ma tehát kizárólag csupán a bibornokokat illeti a pápaválasztás joga. V. Sixtus ezek számát 70-ben állapitotta meg s három rendre osztotta őket, hat püspökbibornok, ötven papbibornok s tizennégy diakonus.

A ceremonia a következő:

A halotti szertartások tizedik napján a bibornokok szt. Péter templomában a Szent-Lélek ünnepélyes miséjét hallgatják meg, melyet a szent kollegium dékánja vagy a legöregebb főpapok valamelyike énekel. Ekkor egy praedicator celebrál vagy egy tisztes praelatus beszédet tart a választók kötelességeiről, kik felelősek az isten dicsőségéről és az egyház jóllétéről. A mise és az elhunyt pápa tiszteletére mondott halotti beszéd után a czeremonia-mester titkára kezébe veszi a pápai keresztet; ez a jel a conclaveba való elindulásra. A kereszt előtt a bibornokok családai és szolgái lépdelnek s a kanonokok a Veni creator Spiritus kezdetü hymnust éneklik. A kereszt után violaszinü bibornokruhában a püspökbibornokok, papbibornokok és diakonus bibornokok s azután a római udvar többi praelátusai. A conclave-teremben a bibornokok dékánja az oltárnál a Deus qui corda fidelium kezdetü imát mondja el, felolvassa XV. Gergely alkotmányát s a bibornokok annak megtartását ismét a szentirásra tett kézzel fogadják.

Miután valamely dékán (diakonus) a körülményekhez alkalmazott intő és buzdító beszédet tartott, sorsot huznak a czellák fölött, melyek fából vannak, meglehetősen szükek s apró kis folyosók választják el egymástól. Az összes czellák (külön kamarák) egy nagy terjedelmü alvó teremben vannak elhelyezve. Mindegyikben van egy szék, egy asztal, egy ágy s a mulhatatlanul szükséges berendezési kellékek. Az épületnek, melyben a czellák vannak, nincsenek sem ablakai, sem ajtói, melyek a külvilággal közlekedhetnének; a conclavisták éjjel-nappal lámpafény mellett élnek. Minden nyilás be van falazva egyetlen ajtó kivételével, s az is fölesketett katonatisztek és praelatusok

őrizetére van bizva. Ezen az ajtón három zár van, melyek acélrugókkal vannak ellátva s kiés befelé egyaránt nyithatók. A konklavistákkal együtt az apostoli főjegyzőt is bezárják; továbbá még egy fő- és alsekrestyést, egy titkárt, egy altitkárt, egy gyóntató papot, két orvost, egy sebészt, két borbélyt, egy gyógyszerészt segédeivel együtt, öt czeremonia-mestert, egy kőművest, egy ácsot és tizenhat inast zárnak mellékök. Minden bibornoknak két szolga, az idősebbeknek három van engedélyezve oly feltétel alatt, hogy e szolgák az utolsó pápa halálát megelőzőleg már hat hónappal előbb mostani uruk szolgálatában állottak légyen. A konklavéba, összeülése után, néhány óráig még be lehet jutni; a követek megnyithatják diplomacziai fejtegetéseiket ő eminenciákkal.

Ezután a bezárás nyilvánosan és ünnepélyesen történik s arról az apostoli főjegyző hivatalos jegyzőkönyvet vesz föl; a bezárást titkos szavazattal határozzák el, az összes szavazatoknak legalább is kétharmadnyi többségével. Közvetlenül a bezárás után három bibornok-kamarással és czeremoniamesterrel együtt a conclavet fáklyafény mellett minden zegezugáig rendkivül gondosan megvizsgalják, hogy meggyőződhessenek, mikép csakis az illető bibornokok s a conclave tisztjei és szolgái vannak jelen. Azontul az egyetlen kijárat csakis az elkésett vagy terhes beteg bibornokok számára és a táplálék beadásakor nyilik meg. Az aldiakonus bibornokoknak sem a bemenetelhez joguk, sem szavazatuk nincs. Abban a conclaveban, mely V. Sixtust megválasztotta, az osztrák bibornok, minthogy aldiakonus volt, csakis külön breve kiadása folytán vehetett részt.

A bibornokok elfoglalják czellaikat; másnap communio, (megáldozás), ebéd és átalános szemle következik, s ezután a czeremonia-mester az egyes conclavistákat nevökön szólítja s egyenként bocsátja be őket a kápolnába és onnan ki; fölolvassák a tanácskozásokra, társalgásra, olvasmányokra, evésre és ivásra, ugyszintén az inasok kötelességeire vonatkozó szabályokat, s ezeket minden bibornok aláirja, hogy „senki se védhesse magát azoknak nem ismerésével“. E szabályok szerfölött szigoruak. Minden levél vagy jeladás kivülről el van tiltva kiátkozás (kiközösités) terhe alatt, mely alól csak a pápa vagy a halál mentheti fel az illetőt. Csak egy tál ételt szabad enniök s abból sem tulságosan és valamelyik társtól ételt elfogadni tilos. Külön szabályok állanak fenn az egyetlen ajtó őrizésével megbizott praelatusok számára a conclavéba szállitott élelmi szerek megvizsgálására vonatkozólag; az ételeket — legalább régebben — üveg edényekben hordták be, hogy a megvizsgálás könnyitve legyen; az étek-vivőtől elszedtek minden irást, levelet vagy más jelt, s a kit efféle csempészeten értek, határozatlan tartamu fogsággal s más fenyitésekkel büntették.

Ez volt az előkészületnek vége; másnap a szent lélek hivása és áldozás után, a választás megkezdődik. A választásnak négy féle módja vagy alakja lehet: 1. a szent lélek sugallata által; 2. megegyezés utján; 3. szavazás utján és 4. szavazás és hozzájárulás (accessio) utján.

A titkos szavazás utján történő pápaválasztás rajzos hátlapu czéduláckák segélyével szokott végbe menni, mely hátlap csakis arra szolgál, hogy a papir átlátszóságát vagy esetleges jegyet elenyésztessen.

A szabály arra kötelezi a bibornokokat, hogy rendes irásukat ne használják; ez hihetőleg a szavazás nagyobb függetlensége érdekében történik. A czédulára csupán egy jelölt nevét szabad irni, különben a szavazat érvénytelen. A czéduláu bizonyos jelirás vagy rejtekhely van, melyből — szükség esetén — a szavazó nevét meg lehet tudni. Egy nap csupán kétszer történhetik szavazás, illetőleg szavazatszedés.

Minden szavazó egy czédulát keres, arra egy nevet ir föl, oda irja névjegyét, s ezt papirragasztszal elrejti, a czédulát gondosan összehajtogatja s az oltárhoz megy, hogy szavazatát egy kehelyfödőre helyezze, mely nagy kehely nyilására van téve. A legidősebb, de még teljes testi és szellemi erőben levő bibornok a czédulát a fedőről ugy, hogy mindenki láthassa, a kehelybe csusztatja, mig a szavazó kezét a szentirásra téve, a következő szavakat mondja: „Tanuságul hivom Krisztust, az én mesteremet, ki fölöttem itélni fog, hogy én azt választom, kit isten szerint megválasztandónak itélek.“ Aztán a betegápoló bibornokok a czellákban maradt betegek szavazatait szedik össze. Mikor valamennyi szavazat együtt van, a három szavazatszedő közül az első a kelyhet a fedőre fortitja, hogy összekeverje a czédulákat, melyet ő egyenként megszámlál, még pedig jó fenhangon s azután egy másik kehelybe tesz. Ha több vagy kevesebb szavazat van, mint szavazó, a szavazás megsemmisittetik.

A hozzájárulási szavazó-jegyek csupán e formula által különböznek a közönséges szavazó-jegyektől: Ego, cardinalis .... accedo reverend. D. meo. (Én .... bibornok, ragaszkodom az én főtisztelendő .... uramhoz), mely formula e másikat helyettesiti: Eligo in summum pontificem ... (Megválasztom legfőbb egyház főül ...) A betegek accedo-jegyeikkel egy szavazati névsort is kapnak. E szavazó-jegyeken szintén ott kell annak a jelirásnak és rejtek helynek lenni, mely az egyszerü czédulán megvan: a szavazás megtörténtével, a kibontás előtt és után megvizsgálják s a szavazók neveit igazolják.

Ha két jelölt közül mindegyik a szavazatok kétharmadát nyerte, a szavazást ujból kezdik, ha pedig egy jelölt a szavazatoknak épen kétharmadát kapta, fölnyitják saját szavazó czéduláját, melyet a rejtekhelyen fölirt jelekből vagy név aláirásából fölismerhetnek; ha kitünik, hogy saját magára szavazott, a választás megsemmisittetik s az uj szavazás másnapra halasztatik. A választottnak természetesen római, apostoli katholikus hitünek kell lenni: nem szabad sem apostatának (hitehagyott), sem pedig olyannak lennie, kit annak tartanak. Láttuk, hogy a szent kollegiumon kivül álló jelöltek is megválaszthatók. Ha nem pap, egyetlen nap alatt fölruházzák minden papi tulajdonsággal és méltósággal s másnap már a püspökké szenteltetést is megkapja.

A szavazás eredménye igazoltatván s a conclavében helyeseltetvén és kihirdettetvén, a szavazó czédulákat elégetik. A választás egész tartama alatt a kivül álló néptömeg szemeit a kápolna kéményére függeszti: a füst első jele a választási munkálatok bevégződésének. De hát, hogy adhatnak e czedulák oly látható füstöt? Ugy hogy igen tömör papirból vannak és a szavazásnál használt golyócskák csak erősbitik a tüzet. IX. Pius pápát a hozzájárulás utján való szavazásnak csakis negyedizben történt ismétlése után választották meg, miből azt lehet következtetni, hogy a választás végén legalább is 300 szavazó jegyet égettek el.

Ekkor a választás megtörténtével — valamennyi bibornok fölkel s kézcsókolásra megy, és a megválasztott pápát kétszer megöleli: a dékán reáadja a szük ujju oltári felsőruhát, átadja neki a halászgyürüt, s megkérdi tőle azt a nevet, melyet mint pápa viselni fog.

A pápa kijelentvén uj nevét s az egyházi alkotmányt, szabályokat és a jegyző által hitelesitett elfogadási okmányt aláirván, a conclave ácsa és kőmivese az ideiglenes zárfalat lerontja; a diakonus bibornokok közül a legidősebb (dékán) megjelenik egy ablaknál, kezében a feszülettel és elkiáltja latinul: „Nagy örömet hirdetek nektek! pápánkká lett ő Eminenciája és főtisztelendősége .... bibornok ur (a czimezés a megválasztottnak minősége vagy méltósága szerint változhatik), ki .... nevet vett föl.“

Az Angyalvár hatalmas ágyuinak dörgése csakhamar összevegyül a harangok zugásával és a két legrégibb diakonus bibornok a pápát az egyházfői ruhákba öltözteti, melyek a következő darabokból állanak: fehér selyem papi öltöny, vörös selyem öv arany kapcsokkal, oltári felöltő patyolatból, vörös bársony- vagy testszinü atlaszból püspöki palástocska, vörös posztóból vagy selyemszövetből készült himzett papucs arany kereszttel, vörös bibornoki süveg, stóla nélkül, ha az illető aldiaconus, öves stólával, ha diakonus, és keresztes stólával, ha püspök. A megválasztott az oltár mellett székre ül; miközben a bibornokok hódolatát fogadja, valamennyi ajtó föltárul, minden korlátot lebocsátanak, a svájczi gárda tömegesen, mintegy rendetlenül betolul és rabolni kezd, mig a nép az uj pápa házát fosztogatja ki. „Ugy is elérte a legfőbb gazdagságot“ — szokták mondogatni; javai most már az első elfoglalót illetik!“ Ezt a hagyományos rablást, melyet mindenkor tiltanak, soha sem sikerült teljesen megakadályozni. Sőt az oly bibornokokat, kikről felteheték, hogy meg fogják választani, néha már előlegesen kirabolták.

Ezután a pápa gyaloghintón a Szent Péter templomába meg a conclaveval, az egyházi főméltóságoktól s énekesektől kisértetve, kik az „Ecce sacerdos magnus“ („Ime a nagy főpap“) kezdetü egyházi éneket hangoztatják. A pápa leborul, imádkozik s azután a Te Deum hangjai mellet a pápai székre lép, hol a bibornokok, püspökök, papok és a káptalan hódolatát fogadja, átalános bünbocsánatot ad és áldását adja Urbi et Orbi (vagyis az örös városnak, Róma és az egész világnak); ezután szolgái a gyaloghintóba helyezik s nagy diszmenet kiséretében a vatikánba tér vissza.

A koronázás csak ezután több nappal történik a Szent Péter templom főkapuja előtt, az egyház és trón mindennemü pompájának közepette. — Róma összes nemességének, ugy szintén a katholikus hatalmasságok valamennyi rendes és rendkivüli követeinek, az összes egyházi fejedelmekpek, az egész pápsi udvarnak, roppant számu papoknak s világiakból összecsoportosult más kivánosiaknak jelenlétében a legelső diakonus a pápa fejére teszi a tiarát vagyis hármas koronát, melyet „Uralkodás“-nak (Regnum) neveznek. Ha hitelt adhatunk Sigebertnek és Aimoniusnak: e koronát, mely drága kövekkel van ékitve, Anastasius császár ajándékozta Clovisnak, ki azt a Szt.-Péter templomnak ajánlotta fel.

Eközben a czeremoniamester a pápa felé fordul; térdeire ereszkedve lángot éleszt ama csepücsomagban, mely egy ezüst bot végéhez van erősitve, s latin nyelven háromszor e szavakat kiáltja: „Szent atyám, igy mulik el a világ minden dicsősége; minden hus szénából van, s minden dicsősége olyan, mint a mezők virága.“ A Biblia átadása a zsidók által magában a Vatikánban megy végbe, elakarván kerülni, hogy az utczai nép Ábrahám utódait kigunyolhassa. A zsidóknak egy küldöttsége a pápának egy héber nyelvü szentirást ajándékoz, s kéri őt, hogy tartsa tiszteletben az irott törvényeiket. A pápa latinul felel nekik: „Mi dicsérjük és tiszteljük, zsidó férfiak, a szent törvényt, mint a melyet a mindenható isten Mózes kezei által adott a ti atyáitoknak; de nem helyeseljük és kárhoztatjuk azt a módot, melylyel ti azt követitek és azt a hiu magyarázatot, melyet ti annak adtok, mert az apostoli hit azt tanitja, hogy az üdvezitő, kit ti hiába vártok, régota megjelent, s a szent hit azt hirdeti, hogy az (t. i. az üdvezitő) a mi urunk Jézus Krisztus, ki maga is isten lévén, él és uralkodik az atyával és sztlélekkel együtt örök időkig.“

A koronázási mise alatt a pápa az Introit-ot olvassa, a Kyrie-t mondogatja és a Gloria in excelsis-t énekli: a Szent Leczkét (Epitre) és Evangeliumot latinul és görögül éneklik. A bibornokok egymásután a pápához járulnak kéz- és lábcsókra; a patriarchák, érsekek és püspökök csak térdét csókolják meg: az apátok és egyszerü papok csupán a lábát. Az apostoli áldásnál az összes pápai hadcsapatokat csatasorba állitják föl, mintegy figyelmeztetni akarván a hiveket, hogy a pápa egyszersmind püspök és király is, ki megesküdött, hogy az Egyházi-Államokat utódai számára is meg fogja tartani.

Most ez utóbbi szertartásnak nem sok értelme van.

UJDONSÁGOK.

— Simor János bibornokérseket Róma felé, a pápa temetésére és a conclavera való utaztában a pozsonyiak a vasuti állomásnál ünnepélyesen fogadták: küldöttség ment eléje, melyben Eszterházy főispán, a polgármester és több előkelőség vitte a vezérszerepet. A küldöttség hálálkodott a primásnak azon adományért, melyet a pozsonyi dom restaurálásának czéljából áldozott. — A primás kiséretében Szántóffy, és főszertartásmestere: Maszlaghy utazik. — Megemlitjük, hogy Jordán Vilmos a felolvasások megtartására tegnap megérkezett Pozsonyba, hol ünnepélyesen fogadták, s szintén küldöttség ment ki elébe.

— A primás tegnap Bécsbe érkezve a Paznaneumban szállott meg s találkozása volt Andrássy külügyminiszterrel. Ma a király fogadta őt külön kihallgatáson. — Az osztrák bibornokok eddig még nem tettek előkészületeket a Rómába utazásra, kivéve Kutskert, ki holnap reggel kél utra. — Felemlitjük, hogy Ferdinánd főherczeg és a toscanai nagyherczeg Salzburgból táviratilag fejezték ki a bécsi nunciusnál részvétöket.

— Arany Jánosnál tisztelgett tegnap a „Kisfaludy-társaság“ ünnepélyes közülésének folyama alatt, közvetlenül a „Tetemre hivás,“ felolvasásának ünnepélye után a „Petőfi-társaságnak“ Váradi Antal, Ábrányi Emil és Neugebauer László tagokból álló hármas bizottsága, a tiszteleti tagság okmányát kézbesitendők. A küldöttség tagjait az ősz költőnek az épen jelenvolt Szász Károly a jeles költő s a „Tetemre hivás“ felolvasója mutatta be. Az ünnepelt költő teljes egészségnek örvend, s lehető legszivélyesebben fogadta a küldöttséget, melynek szónoka Váradi Antal e szavakkal nyujtotta által a diszoklevelet Aranynak: „Petőfi, kinek neve alatt alakult társaságunk, a „Toldi“ irójához lelkét küldötte el. — Mi Petőfi lelkének nyomait követve, hozzuk el összes szeretetünket, tiszteletünket a „Toldi“ irójához azon kérelemmel, hogy ez oklevelet oly jó szivvel fogadja, a mennyi örömmel fogjuk társaságunk tiszteleti tagjának nevezni. — Arany János ezután hosszasan beszélgetett a küldöttséggel, melynek szónoka, Váradi, oly kincs birtokába jutott, melylyel kevesen dicsekhetnek; ugyanis Arany neki, mint a „Szigligeti Album“ egyik szerkesztőjének az Album részére „Tengeri hántás“ czimü 14 hat soros strófából álló gyönyörü népies költeményét adta át, ezzel a „Szigligeti Album“ munkatársai közé lépvén. A költemény egyike Arany János e nemben irt legszebb költeményeinek s a „Családi körrel“ egy rangban áll. A „Szigligeti Album“ előfizetési felhivását a napokban küldik szét; szerkesztői: Sümegi Kálmán s Várady Antal s Arany Jánoson kivül Jókai Mór, Szász Károly, Gyulai Pál, Vadnai Károly, Beöthy Zsolt, Paulai Ede, Szász Gerő, Kárffy Titus, Balázs Sándor, E. Kovács Gyula, Erődi Béla, Harrach József, K. Pap Miklós, Komócsy József, Ábrányi Emil, Neményi Ambrus, Ágai Adolf, gr. Zichy Géza, Kulifay Ede, s az irodalom többi jelesei irnak bele érdekesebbnél érdekesebb dolgozatokat. Az Album képekkel lesz illusztrálva Aggházy Gyula, Jankó János, Feszty Árpád és Tölgyessy Arthur hazai festőink által, s egész tiszta jövedelme Szigligeti siremlékére fordittatik.

— Bulyovszky Lilla asszony april hóban ujra megkezdi vendégszereplését külföldön. Először Boroszlóba megy, hol nehány legjobb szerepében lép föl, innét pedig Németország nehány nagyobb városába indul.

— „Bánk-bán“ második előadása még nagyobb közönséget vonzott mint az első, Melinda szerepében Nagyné Benza Idával. Az összes közreműködőket s az ősz szerzőt is lelkesülten tapsolták minden felvonás után.

— Öngyilkosság. Madurovics Győző könyvkötő segéd ma d. e. 9 órakor főbe lőtte magát, de még élve szállitták lakására. Öngyilkosságának oka nem tudatik.

—

A Széchenyi-lakoma.

melyet a nagy Széchenyi emlékére a nemzeti casino évenkint tartani szokott, ma a tagok nagy részvétével folyt le. Délután öt órakor vette kezdetét, s többen gyültek a teritett asztalok köré száznál.

Az asztalfőnél Majláth György, Széll Kálmán, br. Wenckheim Béla, Apponyi György gróf foglaltak helyet. Távolabb gr. Apponyi Albert, ki az emlékbeszéd tartására kéretett föl. Ő előtte állt az asztalra helyezve a Széchenyi serleg, tele a legjobb magyar borral. E serleget szokás a „legnagyobb magyar“ emlékére kiüriteni.

A bankett kedélyes társalgás közt kezdődött. Az ötödik tál körülhordozása után emelkedett fel helyéről gr. Apponyi Albert, s általános feszült figyelem között egy nagyhatásu beszédet mondott, melynek főbb pontjai következők:

Ha Széchenyi István a tulvilágból körünkbe visszatérne, és ha végig tekinthetne most hazáján, látván a haladást, melyet tőn a nemzet, de látván a veszélyeket is, melyek azt környezik, mit érezne az ő szive, mit szólna a mai nemzedék fiaihoz, ő a nagy ébresztő, kinek minden szava egy intés volt, egy fölhivás, egy buzditás? e kérdés állt a szónok előtt azon percztől fogva, melyben vette az egylet fölötte megtiszteltető parancsát, hogy legyen a mai ünnepély szónoka és ily gondolatok uralma alatt keresi a nemzeti casino alapitójának pályájában azon jellemvonást, azon mozzanatot, melyet a legnagyobb időszerüséggel tehetne a mai kegyeletteljes megemlékezés különleges tárgyává.

Ma, midőn az összes nemzeti lét óriási krisise áll előttünk, midőn arról van szó, élhet-e, uralkodhatik-e magyar e földön, melyet őseink vére szerzett, midőn egész nemzeti jövőnk kérdése a napi kérdés, ma Széchenyi egész életét kell magunk elé idéznünk.

„A magyar népnek“ igy irja meg Széchényi saját életprogrammját, „nincs csekélyebb hivatása, mint képviselni Európában ázsiai bölcsőjébe rejtező, eddig sehol ki nem fejlett, sehol érettségre nem virult sajátságát, az emberiségnek egy nemzetet megtartani, sajátságait mint ereklyét megőrizni és szeplőtlen minőségben kifejteni, nemesiteni erőit, erényeit és igy egészen uj, eddig nem ismert alakokban kiképezve végczéljához, az emberiség feldicsőitéséhez vezetni, ez a feladat.“

A magyar faj biztositása és kifejtése, ez volt Széchenyi működésének változhatlan sarkpontja, melyet fölébe tett az államélet minden egyéb problémájának.

Sikerülhet-e ezen feladat? Széchenyi addig, mig tehetett, mig müködhetett bizott benne, hogy igen, bizott nemzetünk felvirágzásában, valamint bizunk abban, hogy saját szavai szerint a kisded makkból idővel termő tölgyfa lesz, csak el ne romoljék, csak senki el ne gázolja.“

Legázoltatni, elromlani, ime a kettős veszély, életfánkat fenyegeti. Az elsővel megküzdeni a politika feladata, a másodikkal szembe szállani leginkább a társadalmi élet rendeltetése. De a kettő szorosan összefügg, mert ha a magyar társadalom nem képes legyőzni a belső romlás veszélyeit, semminemü politikai erőlködés meg nem mentheti a magyar államot a legázoltatástól.

És vajjon diszlik-e nemzetünk ma a bensö épség teljes fényében? Él-e bennünk, — a minket közvetlen megelőzött nemzedék szelleme, vagyunk-e a nemzet oly munkásai, milyenek apáink voltak? Nem hivatása e kérdésekre válaszolni?

De azt az egyet tudja, hogy ma fáradtaknak, lankadtaknak, tespedőknek lennünk nem szabad, ha teljesiteni akarjuk a mostani nemzedék nagy feladatát. És azért, ha Széchenyi ma hozzánk szólhatna, csak ismételné azokat, miket 1842-ben az akadémia közgyülésének mondott: „Legyünk meggyőződve, hogy köztünk többé-kevésbé mindegyik, sőt hazánk minden fia vérünk mentője, népcsaládunk jóltevője, nemzetünk feldiszitője lehet, és azért töltse be minden magyar ember helyét hű sáfárilag.“

És alapitónk ezen intőszava kortársainál nem maradt holt betü. Az idősb nemzedék dicső példáját hagyta ránk az ily hü sáfároknak, egy név álljon itt sok helyett, gróf Károlyi Györgyé, kit fris fájdalommal siratunk. Legyen e példa által fokozva Széchenyi szavainak hatása reánk, az ifju nemzedék tagjaira, vonuljon át egész életükön annak tudata, hogy Széchenyivel szólva „a haza minden fia lehet vérünk megmentője“ — s ha azzá lehet, akkor azzá lenni kötelessége.

Ha ily szellemi terjesztőjeként működik egyletünk, akkor Széchenyi István elérte a czélt, melyért azt alapitotta.

Legyen tehát e pohár, melyet évente a legnagyobb magyar emlékére ürítünk, egyszersmind szentelve azon eszmének, mely Széchenyi életének egész tartalmát képezte; emeljük azt nemzetünk jövőjéért.

Ezen emelkedett hangon elmondott szavak nagy helyesléssel fogadtattak. Utána Károlyi István gr. emelt poharat Apponyi Albert grófra azon meggyőződésének adván kifejezést, hogy ily férfiak mint Apponyi Albert gróf, hivatvák Széchenyi művét folytatni, csak hogy azt a tanácsot adja neki, hogy ő is kövesse Széchenyi példáját, ki nem ragaszkodott mindig egy személyhez, mint Apponyi gróf Sennyei báróhoz. Kállay Béni, Jankovics Gyula stb. mondtak ezután még áldomást s a lakoma ragyogó jó kedvben nyolcz óra körül ért véget.

—

Carneval.

— Az „Izraelita nőegylet“ álarczos bálja anyagi tekintetben felülmult minden eddigi álarczos bált, de csak is ebben aratott sikert. A vigadó mindkét terme, a folyosók, karzat zsufoltan megteltek, de nem a tarka-barka közönséggel, mert ez igen ritkán mutatkozott, hanem legtöbbnyire álarcz nélküliekkel. Volt zsibongás, tolongás a legmagasabb fokban, minden kedélyesség nélkül.

— Mező-Turról irják neünk: A nálunk f. hó 2-án tartott álarczos bál egyike volt a vidék legsikerültebb táneczmulatságainak. Tanuság ez állitásra azon körülmény hogy a bál 257 frt tiszta jövedelmet hozott a helybeli kisdedóvó javára. Ide igtatom azok neveit, kik nemes odaadással mindent elkövettek a bál sikere, és a jótékony czél érdekében; és pedig a kedves s előzékeny bálanya Bolváry Antalné, Teleky Eszter urnő körében ott lattuk a város ügybuzgó s szép fiatal asszonyát — mint a kisdedóvó igazgatónőjét: Mészáros Sándorné-Kerek Berta urnőt, özv. dr. Szütsné, Tóth Mihályné, Ernszt Mihályné, Bátheryné, Schreiber Pálné asszonyokat, mint a bál gazdasszonyait, továbbá Adámné, Szilassyné, Spettné, Lazurné asszonyokat, Bolváry Fani k. a., Miskolczy nővéreket, Hajdu Erzsike k. a. (Turkeviből) Nagy Mari s Juliska k. a., Külley Gizella k. a., (Szarvasról), Schreiber Hermia k. a., Bordács Rósa k. a. (Kis-Ujszállásról), Csató Zsuzsika k. a., Fischer Berta és Schlesinger kisasszonyok. Nem mulaszthatom el, hogy kifejezést ne adjak a résztvevők nevében Mészáros Sándorné-Kerek Berta urnőnek azon nemes és önfeláldozó ügybuzgalmáért, melylyel városunk kisdedóvó intézete érdekében eddig is, igazán sokat tett.

TÁVIRATOK.

Róma, feb. 9. éjjel. Genuában, Livornoban es Milanóban tüntetések történnek a garantia törvény ellen, de ezen tüntetések jelentéktelenek. A tüntetők csekély száma baj nélkül szélesztetett el. A kormány rendszabályokhoz nyult ily nyilvánitások megakadályozására és a rendnek minden áron való fentartására. Az „Italie“ a bibornokok tegnapi gyüléséről azt jelenti, hogy az igen izgatott volt, annyira, hogy némely bibornok még a Schisma szót is használta. Dipietro bibornok több izben azzal fenyegetődzött, hogy az ülést bezárja. IX. Pius hátrahagyott rendelkezéseit a Rómában tartandó conclavera nézve, nem akarták számba venni, csak mint egyszerü tanácsadásokat tekinteni. Egy perczig azt lehete gondolni, hogy Manning bibornok és a hozzá ragaszkodók felül fognak kerekedni, de a szavazásnál ezen közbevetett kérdes felett kisebbségben maradtak; az Intrasigensek erre megváltoztatták taktikájukat, a helyiségek elégtelenségének ürügye alatt. A kedélyek annyira el voltak keseredve, hogy esendes megvitatás lehetetlenné vált és igy a kérdés mára napoltatott el. A mai gyülésben több bibornok hiányzott, a bibornokok felhivásánál, azok, kik tegnap a conclavenak Rómában való tartását hangsulyozták, többen azzal fenyegetőztek, hogy a termet elhagyandják. A tegnapi ülésben több bibornok lépett be, kiket a Rómában tartandó conclavera szavazóknak tartottak, mig mások, kikről ezt sejték, hogy a dolgot másképen tekintendik, a Román kivül tartandó conclave mellett voltak. A „Voce Verita“ utolsó kiadásában biztosan hiszi állithatni, hogy a legközelebbi conclave Rómában fog tartatni. Az „Italie“ aggasztó hireket kapott Garibaldi betegségéről.

Pétervár, febr. 10. A „Regierungsbote“ azt mondja, hogy miután az előzmények aláirása Drinápolyban megtörtént, a további tárgyalások nem Odessában vagy Szebasztopolban, mint eleinte terveltetett, haném Drinápolyban fognak folytattatni.

Florencz, febr. 9. A Victor Emanuelért tartott requiem után a munkásegyletek hazamentek. Egy egyén egy Orsini-roncsát dobott, mi által 5 egyén sebesült meg. Ezen egyén elfogatott, a néptömeg őt szét akarta tépni.

Athén, febr. 9. Az epirusi felkelők Görögországgal egyesülést elhatározták. Albania és Epirus keresztyéneit fegyverfogásra felhitták. — A haesereg zöme Lainiába tért vissza. Souzio tábornok leköszönését beadta.

Róma, febr. 10. Azt állitják mint bizonyost, hogy a Camerlengo azon ajánlatot, hogy a katholikus hatalmasságok zászlóit tüzesse ki a Vatikánon, visszautasitotta. Az olasz kormány rendszabályokat tett a rend fentartására, mely azonban épen nem fog zavartatni. A kormány még is megerősitette a város őrizetét. A vatikánnál megbizott képviselői Franczia-országnak, Ausztriának, Portugalnak és Spanyolországnak gyakori conferentiákat tartanak. Ma reggel tétettek ki a pápa halandó maradványai; a látogatás roppant nagy, a nemes testőrsereg látja el a szolgálatot. — A „Popolo Romano“ szerint azon határozat, hogy a conclave Rómában tartassék, nagy többséggel fogadtatott el, csak 11 szó volt ellene. — A legujabb sürgönyök szerint Garibaldi állapotában jobbulás állott be.

Róma, febr. 9. Az „Qpinione“ is azt jelenti, hogy a bibornokok elhatározták a conclavenak Rómában leendő tartását. E lap megerősiti Garibaldi betegségét. — A „Riforma“ azt mondja: Valamennyi Rómában lakó bibornok megegyezik egymással abban, hogy előhaladott koru, de olasz nemzetiségü pápa választassék. A német bibornokok az olasz pártiakkal egyetértenek, ugy látszik, nem akarnak olyan pápát, ki a Pius alatti eseményekkor pontificált, nagyon compromittálni. A „Riforma“ jelenti, hogy a Piráusbe küldött olasz hadi hajók rendeltetésüket megváltoztatták, ennélfogva a jelenlegi veszedelem Görögország kikötőire elháritttatott.

Róma, febr. 10. A távollevő bibornokok megérkezése után a szent collegium állandó gyülekezetté fog változtatni. Egy pápai bulla felhatalmazza a collegiumot a régi formaszerinti szertartások eltörlésére, anélkül, hogy uj szabályok alapitassanak meg. A pápa hullájához özönlő sokaság rendben tartása végett katonaság requiráltatott. A pápának egészen változatlan arcza nyugodt kifejezésü.

Páris, febr. 10. Azon hir, hogy két franczia páncélos hajó rendeltetett Konstantinápolyba, valótlan.

Szentpétervár, febr. 10. A czár parancsára a gabonának és más iparczikkeknek az orosz kikötőkből való kivitelére a tilalom megszüntetett.

Szentpétervár, febr. 9. Az „Agence Russe“ rendkivüli kiadásában ezt mondja: A britt-hajórajnak a Bosporusba történt bemenetele bevégzett tény, noha miut mondatik, szükség által parancsolva, hogy Konstantinápoly keresztyén lakossága oltalmaztassék, és ezáltal az angol kabinet ezen határozata Oroszországnak a cselekvési szabadságot visszaadja. Ha Oroszország által a berlini memorandumban vagy Sumarakoff Bécsbe történt küldetésének idejében a hajórajnak kivánt küldetése azon czélból történt volna, hogy a rendet fentartsa és a keleti kérdés tartós és méltányos megoldására működött volna közre, akkor az angol hajóraj mint szövetséges társ fogadtatot volna. Oroszország minden esetre Anglia magatartásához alkalmazandja saját magatartását.

London, febr. 10. (Pest. Corr.) Suwaloff értesitette Derbyt Goresakoff sürgönyéről, melyben Angliának azon ünnepélyes biztositás nyujtatik, hogy Oroszország a keleten a britt érdekekken nem akar praejudikálni és a békealapok 5. czikke az érdeksphárának érintését nem tartalmazza. Oroszország Angliával barátságban és békességben akar élni.

KÖZGAZDASÁG.

Felhivás a gazda közönséghez.

A budapesti fogyasztási szövetkezet a következő igen fontos és részünkről is az illetők figyelmébe melegen ajánlott felhivást bocsátja ki:

A fogyasztó közönségnek módot nyujtani arra, jó minőségü háztartási czikkeket lehető olcsó áron beszerezni, ez czélja az egy év előtt a fővárosban megalakult, „Budapesti fogyasztási szövetkezet“-nek. E czélját elérendő felállitott egy teljesen felszerelt füszeráruraktárt, melynek nagy előnyei a fogyasztó közönség által mindinkább igénybe vétetnek.

A szövetkezet ez irányban nyert tapasztalatai felbátoritották az igazgatóságot arra, hogy már egy lépéssel tovább is ment, midőn elhatározta, hogy egy nagy raktárt nyit minden egyéb élelmi czikk bizományban való eladására.

Ismeretes azon számos jogosult panasz, hogy mily drágán kénytelen a nagy város és különösen a főváros fogyasztó közönsége, az ép hazánkban oly jó minőségben és nagy mennyiségben előforduló nyers élelmi czikkeket vásárolni, miután a fogyasztó nem veheti meg azokat, közvetlenül a termelőktől és kénytelen, harmad vagy negyed kézből vásárolván, több közvetitőnek nagy nyereséget fizetni.

Ezen viszony ép oly káros a fogyasztókra, mint a termelőkre nézve, miután a termelő rendes megbizhatást vevő, és piaczra nem számithatván, kénytelen czikkeit alkuszoknak és közvetitőknek potom áron eladni.

Külföldön minden nagyobb városban rendelkezésére állnak a termelőknek az árucsarnokok, melyeknek létesitése Budapesten eddig hasztalanul sürgettetett. Ennek hiányában a fogyasztási szövetkezet van hivatva ez égető bajon segiteni és hogy ez létesithető és keresztülvihető legyen, fordul az szövetkezet igazgatósága, a gazdaközönséghez, támogassa azt e törekvésben, a gazdaközönség saját érdekében. Létre akarja hozni e szövetkezet a termelő és fogyasztó közönség közt az egyenes, és igy mindkettőre nézve legjutányosabb állandó összeköttetést.

Felkérjük a t. cz. gazdaközönséget, hogy magát összeköttetésbe helyezve az alulirt igazgatósággal, küldje be mindennemü élelmi czikkeit, mint például: vajat, sajtot, tojást, zsirt, zöldséget, mindennemü hüvelyes veteményeket, gyümölcsöt, bort és egyéb szeszes italokat, szárnyas állatokat, vadat, egy szóval minden hasonló élelmi czikkeket ezen szövetkezet igazgatóságának (Budapest, zsibárus utcza) bizományi elárusitás végett.

Itt elfognak árusittatni e küldemények, szemmel tartva a budapesti piaczi árakkal való versenyt, a termelőre nézve lehető előnyös árért és az eladás után, melyről a beküldő azonnal értesittetik, a begyült összeg 5% bizományi dij levonása után a tulajdonosnak azonnal rendelkezésre bocsáttatik.

Ha a beküldő az árakat maga meg akarja szabni, sziveskedjék ajánlatát elfogadás végett előlegesen az igazgatósággal tudatni.

Meg vagyunk győződve, hogy a termelő közönség rövid idő mulva fogja tapasztalni, mily előnyösen és minden koczkázat nélkül fogja rendesen eladathatni czikkeit, ha azokat kisebb mennyiségben is küldi fel, számithatván egy állandó piaczra, megbizható közvetitőre és jó árakra és igy azon helyzetbe fog jönni a termelő, hogy számos jobban jutalmazó czikkeket is fog termelhetni, melyeket eddig, rendes vevő hiányában nem termelhetett.

Kérjük a gazdaközönséget, hogy tegye magát összeköttetésbe az alulirt igazgatósággal, mely szivesen szolgál minden felvilágositással. Budapest, 1878. február hóban. A budapesti fogyasztási szövetkezet igazgatósága. (Zsibárus utcza.)

—

Napirend február 11.

Naptár. Hétfő, Kath.: Victoria sz. Dezs. Prot.: Frozinka. Görög-orosz: 30. Ipoly Vazul J. — Napkél 7 óra 16 perczk. Nyugszik 5 óra 11 perczkor.
Képviselőház ülése d. e. 10 órakor.
Muzeumban nyitva van a természetiek tára d. e. 9 órától d. u. 1 óráig.
Magy. tud. akadémia ülése saját palotájában d. u. 5 órakor.
Főv. közraktári bizottság ülése d. u. 4 órakor.
Horvát-szlavon miniszter fogad d. e. 10 órától d. u. 2 óráig.
Estély a polgári lövöldében este 8 órakor.
Orsz. tanszer muzeum kiállitása d. e. 10 órától d. u. 2 óráig.
Orsz. iparmuzeum kiállitás nyitva d. e. 10—12 órától d. u. 2—4 óráig.
Orsz. képzőművészet kiállitás nyitva d e. 10—12 órától d. u. 2—4 óráig.
Muzeumi könyvtár nyitva d. e. 9 órától, d. u. 1 óráig.
Egyetemi könyvtár nyitva d. u. 2—7 óráig
Akademiai könyvtár nyitva d. u. 3—7 óráig.
Állatkert nyitva egész nap.
Magyar daltársulat előadást tart a „Komlókertben“ este 8 órától kezdve.

Budapesti színlapok.

Hétfő, febuár 11-én.

NEMZETI SZINHÁZ.
Budapesten.
Vigjáték 4 felvonásban.
Személyek:

Petőfalvi	Beresényi
Laura	Lendvayné
Berki	Kocsisovszky B.
Weiss	Vizvári
Békés	Ujházi
Klára	Szathmáry L.
Zágonyi	Halmi
Anikó	Kölesi M.
Kondor	Körösmezei

Kezdete 7 órakor.

NÉP-SZINHÁZ.
A falu roszsza.
Népszinmü 3 felvonásban.
Személyek:

Feledi	Kovács I.
Lajos	Előri
Boriska	Rákosi Fáni
Bátki Terczi	Rákosi
Göndör	Tamási
Finum R.	Sziklai E.
Csapó,	Petheő
Gonosz, pista	Tihanyi
Gonoszné	Klárné

Kezdete 7 órakor.

Csávolszky Lajos
felelős szerkesztő és kiadótulajdonos

Budapest, nyomatott Schlesinger és Wohlauer könyvnyomdájában. Rostélyutcza, (Kirelykaszárnya) 8. sz.